ידי נתינת מים עליהם — **לא גזרו בהו רבנן.**

והוינן בה: **ומאי שנא "אחורי כלים" דנקט** התנא, והרי גם אם יפלו משקין טמאים לתוך הכלי לא יטמאו אותו אלא רק מדרבנן, והיה צריך להיות אותו הדין: שתוך הכלי שנטמא מדרבנן יטמא רק משקין ולא יפסול אוכלין?

ומשנינן: **משום דקילי!** כי מה שהקלנו באחורי הכלים שנטמאו במשקין שאין פוסלין אוכלין הוא משום דטומאתם של אחורי הכלים קלה מטומאת תוכי הכלים, ולפיכך אין לדמות דין תוך הכלי לאחורי הכלי.

ומה היא חומרתם של תוכי הכלי יותר מאחורי הכלי?

דתנן: כלי שנטמא מאחוריו במשקין — אחוריו בלבד **טמא.** אבל **תוכו, אזנו אוגנו וידיו — טהורים.**

ואם **נטמא תוכו** במשקין — **כולו טמא,** בין תוכו ובין אחוריו!

וחוזרת הגמרא לבאר דינו של שמואל שהלכה כרבי אליעזר בארבע מחלוקות:

והוינן בה: **מאי קא משמע לן שמואל?** והרי **בכולהו תנן** בהו בהדיא **דהלכתא** כרבי אליעזר!

וכי תימא באחורי כלים קא משמע לן שהלכה כרבי אליעזר, **דלא תנן** התם שהילכתא כמוהו,

אם כן תיקשי — **ולימא** שמואל **"הלכה כרבי אליעזר באחורי כלים",** ומדוע היה שמואל צריך לכלול בדבריו את כל ארבע ההלכות כאשר בשלש הראשונות תנן בהדיא שהלכה כרבי אליעזר?

ומשנינן: **אלא, הא קא משמע לן** שמואל — **שאין למדים הלכה מפי תלמוד!**

שמה שכתוב במשנה הלכה כרבי אליעזר הוא מסקנת תלמוד התנאים ואין פוסקים לפי התנאים אלא לפי האמוראים, לאחר שדקדקו בדבריהם, והעמידו הלכה על בוריה.

ותו הוינן בה: **וכי תו ליכא** הלכתא כרבי אליעזר?

והאיכא הא **דתנן:** שתי אחיות, יתומות מאב, ח-א
האחת גדולה והשניה קטנה, שהיו נשואות לשני אחים. הגדולה היתה נשואה כדין, מהתורה, והקטנה היתה נשואה רק מדרבנן, שתקנו חכמים קידושין לקטנה שתוכל להתקדש על ידי אחיה או אמה.

ומת האח שהיה בעלה של הגדולה, והיא נפלה ליבום מדאורייתא לפני האח השני, שהיה נשוי בנשואין דרבנן, לאחותה הקטנה.

ונמצא, שזיקת־היבום מדאורייתא של היבמה הגדולה כלפיו אוסרת עליו את אשתו, הקטנה, באיסור "אחות זקוקתו" [שאיסור אחות־יבמתו מהתורה דוחה את נישואיו ליבום].

[ואי אפשר לו לגרש את אשתו הקטנה וליבם את היבמה הגדולה, משום שאז תהיה היבמה אחות־גרושתו, ותהיה אסורה עליו מדרבנן].

ולפיכך,

רבי אליעזר אומר: מלמדין את הקטנה

שתמאן בו, שעל ידי המיאון נעקרים הקידושין והנשואין [שהם רק מדרבנן] למפרע, ושוב אין היבמה נחשבת כאחות אשתו מדרבנן, והוא מותר ליבמה.

ואמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי אליעזר ולא כרבן גמליאל החולק עליו.

ואם כן קשיא אמאי אמר שמואל דהלכה כדברי רבי אליעזר בארבע דברים ולא בחמישה!?

ומשנינן: **כי אמר שמואל** דהלכה כרבי אליעזר בארבע, היינו **בסדר טהרות, אבל בשאר סדרים איכא טובא** מחלוקות שהלכה בהן כרבי אליעזר.

והכי נמי מסתברא שכונת שמואל היא רק לסדר טהרות.

דתנן: רבי אליעזר אומר: אף הרודה מהתנור לחמים קטנים שאין בכל אחד מהם לחוד שיעור המחייב בהפרשת חלה, **ונותן לסל** ביחד — **הסל מצרפן** ביחד לשיעור המתחייב **לחלה.** על אף שהלישה והאפיה נעשו בעיסות קטנות הפטורות מהפרשה.

ואמר על כך **רב יהודה אמר שמואל — הלכה כרבי אליעזר!**

שמע מינה דהא דאמר שמואל "הלכה כרבי אליעזר בארבע" כוונתו לסדר טהרות בלבד.

ושואלת הגמרא על הלשון "הכי נמי מסתברא", דמשמע כי מכאן יותר מוכח שיש עוד מקומות שבהם פסק שמואל שהלכה כרבי אליעזר:

ומאי אולמיה דהאי, במחלוקת בענין הפרשת חלה, דשמעינן שפסק שמואל הלכה כרבי אליעזר במקומות נוספים מלבד ארבע המחלוקות בענין טהרה, **מהאי,** דפסק כמותו במיאון, שהוצרכנו לומר "הכי נמי מסתברא" שפסק כמותו בעוד מקומות ולהביא ראיה מהמחלוקת בענין הפרשת חלה?

ומשנינן: **משום דקאי רבי אלעזר** בן שמוע [התנא] **כותיה** דרבי אליעזר בדין מיאון. ולכן יתכן שרק משום הסיוע של רבי אלעזר בן שמוע לרבי אליעזר פסק שמואל כרבי אליעזר, אך אין ראיה למקום שרבי אליעזר לבדו חולק על חכמים. ולכך הוצרכה הגמרא להביא ראיה מההלכה בהפרשת חלה, שגם במקום שאין תנא דמסייע לרבי אליעזר פסק שמואל כמותו.

דתנן: רבי אלעזר בן שמוע **אומר: מלמדין את הקטנה שתמאן בו.**

ופרכינן: **ומי קאי** דינו זה של רבי אלעזר בן שמוע כרבי אליעזר?

והא אצרכו מצרכינן להו במסכת יבמות לדינו של רבי אליעזר ולדינו של רבי אלעזר בן שמוע לשני ענינים שונים של מיאון, **ולא דמיין להדדי!**

וכיון שאין סיוע לדברי רבי אליעזר מדברי רבי אלעזר בן שמוע הדרא קושיין מאי אולמא הא דפסק שמואל בהפרשת חלה כרבי אליעזר מהא דפסק במיאון כרבי אליעזר?

ומשנינן: **אלא,** הא דליכא ראיה גמורה מהא דהלכה כרבי אליעזר במיאון — **משום דקאי רבי יהודה בן בבא כותיה** דרבי אליעזר

באותה הלכה של מיאון.

דתניא במסכת עדיות: **רבי יהודה בן בבא העיד ה׳ דברים** —

א. **שממאנים את הקטנות** — שמלמדים את הקטנות [קטנה של רבי אליעזר וקטנה של רבי אלעזר בן שמוע] למאן כדי לקיים מצות יבום.

ב. **ושמשיאין את האשה** שהלך בעלה למדינת הים **על פי עד אחד** המעיד שהוא מת(105).

ג. **ושנסקל תרנגול בירושלים על שהרג את הנפש,** שדין סקילה נאמר בכל בעלי חיים שהמיתו.

ד. **ועל יין בן מ׳ יום שנתנסך על גבי המזבח,** שבפחות מארבעים יום אין מביאין ממנו לנסכים(106).

ה. **ועל תמיד של שחר שקרב בד׳ שעות.**

ודייקינן מהדין הראשון:

מאי ״**קטנות**״ [בלשון רבים] שמלמדין אותן למאן? **לאו**, קטנה **חדא** — **דרבי אלעזר** בן שמוע, וקטנה **חדא** — **דרבי אליעזר**. ומוכח דרבי יהודה בן בבא קאי כרבי אליעזר בדין מיאון, ולכן אי אפשר להסיק מהא דאמר שמואל שהלכה כרבי אליעזר במיאון שגם במקום שאין תנא דמסייע לרבי אליעזר הלכה כמותו.

ודחינן: **לא!** אין כונת המשנה ל״קטנות״ בלשון רבים לכלול את שני המקרים של מיאון [דרבי אליעזר ודרבי אלעזר בן שמוע].

אלא, **מאי** ״**קטנות**״ — ״**קטנות־דעלמא**״, וקאי רבי יהודה בן בבא רק על דינו של רבי אלעזר בן שמוע בלבד, שמלמדים את ה״קטנות״ למאן באותו מקרה שדיבר בו רבי אלעזר בן שמוע, ולא קאי רבי יהודה בן בבא כרבי אליעזר.

ופרכינן: כיצד מצית למימר דמשמעות ״קטנות״ היא קטנות דעלמא, ולא קאי רבי יהודה בן בבא גם על מיאון דרבי אליעזר?

והרי **אי הכי**, ש״קטנות״ משמע ״קטנות — דעלמא״, אם כן **גבי** הדין השני האמור באותה משנה אודות **אשה** שהלך בעלה, **נמי ניתני** ״**נשים**״ שהלכו בעליהן״ וכלשון המשנה בדין הראשון ב״קטנות־דעלמא״, **ונימא** ״**נשים־דעלמא**״, ואמאי שינה התנא את לשונו וכתב לדין האשה שהלך בעלה בלשון יחיד?

ומסקינן: **אלא**, בהכרח, **מדהכא**, בדין השני, **קתני** ״**אשה**״ בלשון יחיד, **ואילו הכא** בדין

---

105. **רש״י** מפרש שהלך בעלה למדינת הים **ושמעה** מפי עד אחד שמת משיאין אותה לאחר. ומעיר **הגראי״ל** שליט״א, למה לא פירש״י כפשוטו, שבא עד והעיד בבי״ד שמת בעלה? ראה **שו״ת רעק״א** [קכג־קכה] שדן בדין עד אחד המעיד על מיתת הבעל, אם בעי שיעיד כן בבי״ד או דסגי אם שמעה ממנו בעצמה. ומרש״י כאן משמע כצד ב׳. וכן נראה **בריטב״א** שבועות [לב ב].

106. ראה **פירש״י** דהוה ליה יין מגתו. **ובתוס׳** [ד״ה ועל] הוסיפו דאף שקימא לן בב״ב [צז א]

הראשון, **קתני** "**קטנות**" בלשון רבים, **שמע מיניה דוקא קתני** "**קטנות**" [בתור שתי קטנות נפרדות ולא "קטנות דעלמא"] כשהכונה היא לקטנה דרבי אלעזר בן שמוע ולקטנה דרבי אליעזר, וממילא **שמע מינה** דרבי יהודה בן בבא קאי כרבי אליעזר, ולפיכך אין ראיה ממשנת מיאון דהלכה כרבי אליעזר לבדו.

ומביאה הגמרא בנוסף לשמואל הפוסק הלכה כרבי אליעזר —

וכן אמר רבי אלעזר בן פדת [האמורא] — **הלכה כרבי אליעזר** [התנא], **בארבע!**

ובדומה לעיל לשאלה על שמואל, חוזרת ושואלת הגמרא מדברי רבי אלעזר בן פדת על דברי עצמו:

וכי תו ליכא?

והתנן: רבי אליעזר אומר: מלמדין את הקטנה שתמאן בו! ואמר על כך **רבי אלעזר** בן פדת [האמורא]: **הלכה כרבי אליעזר!?**

וכי תימא כי אמר רבי אלעזר בן פדת **דהלכה כרבי אליעזר בארבע** היינו רק **בסדר טהרות, אבל בשאר סדרי איכא** הלכות נוספות שהוא פוסק כמותו.

ומי איכא אליבא דרבי אלעזר בן פדת עוד מקומות שהכריע בהם כרבי אליעזר?

והתנן: הורד והכופר [מיני בשמים], **והלטום, והקטף** [אילן המוציא שרף בלבד] — **יש להם** דיני **שביעית** [שאינם עצים בעלמא שאין נוהגים בהם דיני שביעית], **ולדמיהן** גם יש דין **שביעית.** וכמו כן **יש להן** חובת **ביעור** [כמצות פירות שביעית] וגם **לדמיהן** הקדושין בקדושת שביעית יש מצות **ביעור.**

ואמר רבי פדת, בנו של רבי אלעזר בן פדת, בביאור משנה זו: **מאן תנא דקטפא פירא הווי,** ולכן נוהגת בו שביעית — **רבי אליעזר** הוא! (107)

ואמר לו רבי זירא לרבי פדת [בנו של רבי אלעזר בן פדת]: **חזי** [רואה אני] **דמינך ומאבוך** [שמדבריך ומדברי אביך בצירופם יחד] **קשריתו קטפא** בשביעית **לעלמא** [שהתרתם את הקטף שלא ינהגו בו דיני שביעית].

כי הרי **את** [רבי פדת] **אמרת: מאן תנא קטפא פירא** הווי — **רבי אליעזר** הוא!

ואילו **אבוך** [רבי אלעזר בן פדת] **אמר: הלכה כרבי אליעזר בארבע** מקומות בלבד, [ולא נכלל באותם הארבעה ענין קטף!], ובשאר מקומות ההלכה היא כחולקים עליו.

יין מגתו אם הביא כשר, אשמועינן הכא שיין בן מ' יום כשר לכתחילה ואין צריך להביא יין אחר אפילו אם הוא ישן יותר. אמנם ראה מנחות [פו ב] דתנן יין מחוק פסול ופירש"י דהיינו מגתו, מבואר שיש משנה הסוברת לפסול יין מגתו ויש לומר דפליגא על הברייתא בב"ב. הערת **הגראי"ל** שליט"א.

107. **תוס'** [ד"ה מאן] מבארים המחלוקת אם יש קדושת שביעית בקטפא דלכולי עלמא הנאתו וביעורו שווה אלא שרבנן סוברים מכיון שאינו רק לחלוחית של העץ בטל אגב העץ שאין בו דיני שביעית, ור"א סובר כיון שהנאתו חשובה והוי פרי דנים אותו לכשעצמו.

ומכאן, שמדברי שניכם יוצא שבקטף, שנחלקו בו חכמים על רבי אליעזר והלכה כמותם, אין נוהגים דיני שביעית!

והשתא תיקשי: **ואם איתא** דהא דפסק רבי אלעזר בן פדת דהלכה כרבי אליעזר בארבע בלבד הוא רק בסדר טהרות אבל מחוץ לסדר זה הוא סובר שיש עוד מקומות שהלכה כרבי אליעזר, **לימא ליה** רבי פדת לרבי זירא — **כי אמר אבא** [רבי אלעזר בן פדת] **הלכה כרבי אליעזר בד'** הלכות בלבד, היינו דוקא **בסדר טהרות, אבל בשאר סדרי איכא** עוד מקומות שהלכה כמוהו. ואם כן יתכן שגם בקטף הלכה כמוהו!?

ומתוך זה שרבי פדת לא השיב כן לרבי זירא, מוכח שסובר שאביו, רבי אלעזר בן פדת, אכן הכריע שרק בארבע מקומות בכולי סדרי הלכה כרבי אליעזר.

אלא שאם כן **קשיא ההיא** דמיאון שהכריע שם רבי אלעזר בן פדת שהלכה כרבי אליעזר, והרי זה מקרה נוסף מעבר לארבע?!

יש לומר, דהא דהכריע התם כמותו אינו מן המנין לפי שאין ההכרעה משום כוחו של רבי אליעזר בלבד אלא **משום דקאי** גם **רבי אלעזר** בן שמוע [התנא!] **כותיה.**

דתנן: רבי אלעזר בן שמוע **אומר — מלמדים את הקטנה שתמאן בו.**

ופרכינן: **ומי קאי** רבי אלעזר בן שמוע כרבי אליעזר? **והא אצרוכי מצריכינן לחו** התם ביבמות לשתי ההלכות של מיאון **ולא דמיין** מיאון דרבי אליעזר ומיאון דרבי אלעזר בן שמוע **להדדי!?**

אלא, חוזרת בה הגמרא, ומתרצת תירוץ חדש אמאי לא תיקשי על רבי אלעזר בן פדת הא דפסק גם במיאון כרבי אליעזר —

דהתם פסק כמוהו **משום דקאי רבי יהודה בן בבא כוותיה,** ולכן אינו מן מנין הארבע.

וממשיכה הגמרא להקשות על רבי אלעזר בן פדת:

וכי **תו ליכא,** יותר מארבע?

והתנן: היכן אומר ברכת ההבדלה בתפילה במוצאי שבת?

רבי עקיבא אומר — אומרה לברכת ההבדלה **ברכה רביעית** בתפילת "שמונה עשרה", כברכה **בפני עצמה.**

רבי אליעזר אומר — אומרה בהודאה, שכולל אותה בתוך ברכת ההודאה.

ואמר על כך **רבי אלעזר** בן פדת: **הלכה כרבי אליעזר!?**

אמר רבי אבא: ההוא דהבדלה דפסק כוותיה, הוא משום **דאמר** זאת רבי אליעזר **משום רבי חנינא בן גמליאל,** ואין זו הכרעה בדברי רבי אליעזר עצמו.

דתניא: רבי עקיבא אומר — אומרה ברכה רביעית, בפני עצמה.

רבי חנינא בן גמליאל אומר — אומרה בהודאה.

ושואלת הגמרא: כיצד יתכן שרבי אליעזר ח-ב